

۲۰۲۶.۰۲.۱۳

سید عظیم حسینی

یادداشت های سفری از فرانسه و کانادا تا کرانه های مدیترانه و اوقیانوس اطلس – قسمت دوازدهم

این نخستین باری بود که من قدم به قاره ی بزرگ و پراز رمز و راز افریقا می گذاشتم؛ قاره ای که در تاریخ با نام «بر اعظم سیاه» نیز یاد می شود، گرچه این عنوان بیشتر ناظر به گذشته ی استعماری و نگاه نژادگرایانه ی قدرتهای غربی است تا واقعیت امروزین آن. افریقا سرزمین تمدن های باستانی، منابع غنی، و همزمان زخم خورده از سده ها استعمار، برده داری و استثمار انسان است.

به تاریخ ۴ جون، روز چهارشنبه، کشتی ما در شهر کازابلانکا پهلو گرفت. بر اعظم افریقا بعد از قاره آسیا، دومین قاره بزرگ و دومین بر اعظم پرجمعیت جهان است. با مساحتی در حدود ۳۰/۳ میلیون کیلومتر مربع (۱۱/۷ میلیون مایل مربع) به همراه جزایر مجاور، ۶٪ از کل سطح زمین و ۲۰٪ از مساحت خشکی های کره زمین آن را پوشش می دهد. افریقا با ۱/۳۳ میلیارد نفر جمعیت تا سال ۲۰۲۱، حدود ۱۸٪ از جمعیت جهان را تشکیل می داد. جمعیت افریقا در میان تمام قاره ها

جوان ترین محسوب می شود. اوسط سنی در سال ۲۰۱۲ برابر ۱۹/۷ سال بود، زمانی که اوسط سنی در سراسر جهان ۳۰/۴ سال ثبت شده است. علیرغم گستره وسیعی از منابع طبیعی، افریقا کمترین ثروت سرانه قاره و دومین کم ثروتمندترین قاره از نظر کل ثروت، پس از اقیانوسیه است. پژوهشگران این امر را به عوامل مختلفی از جمله جغرافیا، آب و هوا، قبیله گرایی، استعمار، جنگ سرد، استعمار نو، فقدان دموکراسی و فساد مالی نسبت داده اند. علیرغم این تمرکز کم ثروت، توسعه اقتصادی اخیر و جمعیت زیاد و جوان، افریقا را به یک بازار اقتصادی مهم در جهان تبدیل کرده است.

بازار کازابلانکا

این قاره توسط بحیره مدیترانه از شمال، کانال سوئز و بحیره سرخ در شمال شرقی، اقیانوس هند در جنوب شرقی و اقیانوس اطلس در غرب احاطه شده است. این قاره همچنین شامل مدگاسکر و مجمع‌الجزایر مختلف نیز می‌باشد. افریقا شامل ۵۴ کشور مستقل و کاملاً به رسمیت شناخته شده، ۸ قلمرو و دو ایالت مستقل عملاً با شناسایی محدود یا بدون شناسایی است. الجزایر بزرگترین کشور افریقا از نظر مساحت است و نیجریه بزرگترین کشور آن از نظر جمعیت می‌باشد. کشورهای افریقایی از طریق ایجاد اتحادیه افریقا که مقر آن در آدیسه بابا است، همکاری می‌کنند. خط استوا و نصف‌النهار مبدأ (گرینویچ) از افریقا می‌گذرد. افریقا تنها قاره ای است که از نواحی معتدل شمالی تا مناطق معتدل جنوبی امتداد دارد. اکثر قاره و کشورهای آن در نیمکره شمالی قرار دارند و بخش و تعداد قابل توجهی از کشورها در نیمکره جنوبی واقع شده‌اند.

افریقا از تنوع زیستی بالایی برخوردار است. افریقا نیز به شدت تحت تأثیر طیف گسترده‌ای از مسائل زیست‌محیطی، از جمله بیابان‌زایی، جنگل‌زدایی، کمبود آب و آلودگی است. انتظار می‌رود این نگرانی‌های ریشه‌دار زیست‌محیطی با تأثیر تغییرات اقلیمی بر افریقا بدتر شود. هیئت بین‌الدولتی تغییرات آب و هوایی سازمان ملل، افریقا را به عنوان قاره ای که بیشترین آسیب‌پذیری در برابر تغییرات آب و هوایی را دارد، شناسایی کرده است. تاریخ افریقا طولانی و پیچیده است و اغلب توسط جامعه تاریخی جهانی کمتر مورد توجه قرار گرفته است. افریقا، به‌ویژه شرق افریقا، به‌طور گسترده‌ای به‌عنوان محل منشأ انسان‌ها پذیرفته شده است. قدمت اولین انسان‌ها و اجدادشان به حدود ۷ میلیون سال پیش برمی‌گردد. تمدن‌های اولیه بشری مانند مصر باستان و کارتاژ در افریقای شمالی پدیدار شدند.

گوشه از صنایع دستی مراکش

به دنبال تاریخ طولانی و پیچیده تمدن‌ها، مهاجرت و تجارت، افریقا میزبان تنوع زیادی از قومیت‌ها، فرهنگ‌ها و زبان‌ها است. ۴۰۰ سال گذشته شاهد افزایش نفوذ اروپا در این قاره بوده‌ایم.

از قرن شانزدهم، این امر توسط تجارت، از جمله تجارت بردگان ماوراء اطلس، که جمعیت‌های مهاجر افریقایی بزرگی را در قاره امریکا ایجاد کرد، هدایت شد. از اواخر قرن نوزدهم تا اوایل قرن بیستم، کشورهای اروپایی تقریباً تمام افریقا را مستعمره کردند و به نقطه‌ای رسیدند که تنها اتیوپی و لیبریا سیاست‌های مستقلی داشتند. اکثر کشورهای حاضر در افریقا از روند استعمارزدایی پس از جنگ جهانی دوم بیرون آمدند.

مراکش (المغرب)

مراکش کشوری است واقع در شمال غربی قاره افریقا که از سمت شمال به دریای مدیترانه و اقیانوس اطلس، از شرق به الجزایر و از جنوب به صحرای بزرگ غربی محدود می‌شود. پایتخت آن شهر رباط است و زبان‌های رسمی آن عربی و زبان بربری (آمازیغ) می‌باشند. فرانسه نیز زبان رایج و پرکاربردی است به‌خصوص در امور دولتی و اقتصادی.

مراکش، گرچه در مقایسه با برخی کشورهای افریقایی کمتر مستعمره شد، اما در واقع از سال ۱۹۱۲ تا ۱۹۵۶ تحت «حمایت‌نامه فرانسه» قرار داشت؛ نوعی اشغال غیرمستقیم که به ظاهر سلطنت مراکش را حفظ می‌کرد، اما در عمل همه‌ی امور مهم سیاسی، اقتصادی و نظامی را در اختیار فرانسوی‌ها می‌گذاشت. در این دوران، کازابلانکا به‌عنوان بندری استراتژیک به سرعت توسعه یافت و به مرکز فعالیت‌های اقتصادی فرانسه در مراکش تبدیل شد. جاده‌ها، راه‌آهن‌ها، ساختمان‌های دولتی و پروژه‌های زیربنایی ساخته شدند. پس از جنگ جهانی دوم، با افزایش فشارهای جهانی و جنبش‌های مردمی، نهایتاً در سال ۱۹۵۶ مراکش به استقلال رسید. مراکش به دلیل تاریخ غنی، فرهنگ متنوع، طبیعت زیبا و جاذبه‌های توریستی فراوان یکی از مقاصد محبوب در افریقا و جهان به‌شمار می‌رود. این کشور دارای کوه‌ها و بیابان‌های گسترده، سواحل بحیره مدیترانه و اقیانوس اطلس و شهرهای تاریخی مانند فاس، مراکش، رباط و کازابلانکا است. با ورود به کازابلانکا، شهر بزرگ و پر جنب‌وجوش مراکش، احساسی دوگانه بر من غالب شد: از یک سو، لذت قدم گذاشتن بر سرزمینی که قصه‌های آن همواره در تاریخ جهان بازتاب یافته‌اند، و از سوی دیگر، اندوهی خاموش به یاد بردگان افریقایی که از همین سواحل با زور و تحقیر به سمت دنیای غرب برده شدند؛ تاریخی سیاه که درد آن هنوز در حافظه‌ی انسانیت زنده است.

اما کازابلانکا امروز، تنها قصه‌ی رنج نیست؛ این شهر، مرکز اقتصادی و فرهنگی مدرنیست که با معماری استعماری فرانسوی، بلوارهای پهن، و بازارهای سنتی و زنده، ترکیبی از سنت و مدرنیته را به تصویر می‌کشد. در میان تمام جاهای دیدنی این شهر، مسجد باشکوه حسن دوم، نقطه‌ی اوج سفر ما بود. این مسجد با شکوه و عظمت خیره‌کننده‌اش، نه تنها یکی از بزرگ‌ترین مساجد جهان است، بلکه نمادی از هنر معماری اسلامی مدرن نیز به‌شمار می‌رود. مناره‌ی آن با ارتفاع ۲۱۰ متر بلندترین در جهان است، و بخشی از بنای مسجد بر روی آب اقیانوس ساخته شده که هنگام مد بالا، زیبایی خاصی به آن می‌بخشد. گنجایش این مسجد به بیش از ۱۰۰ هزار نمازگزار می‌رسد. سقف مسجد به گونه‌ای طراحی شده که در هوای مناسب باز می‌شود و نور طبیعی فضای درونی را روشن می‌سازد.

اینجانب در میدان بزرگ مسجد حسن دوم

برادرم داکتر حسینی در میدان بزرگ مسجد حسن دوم

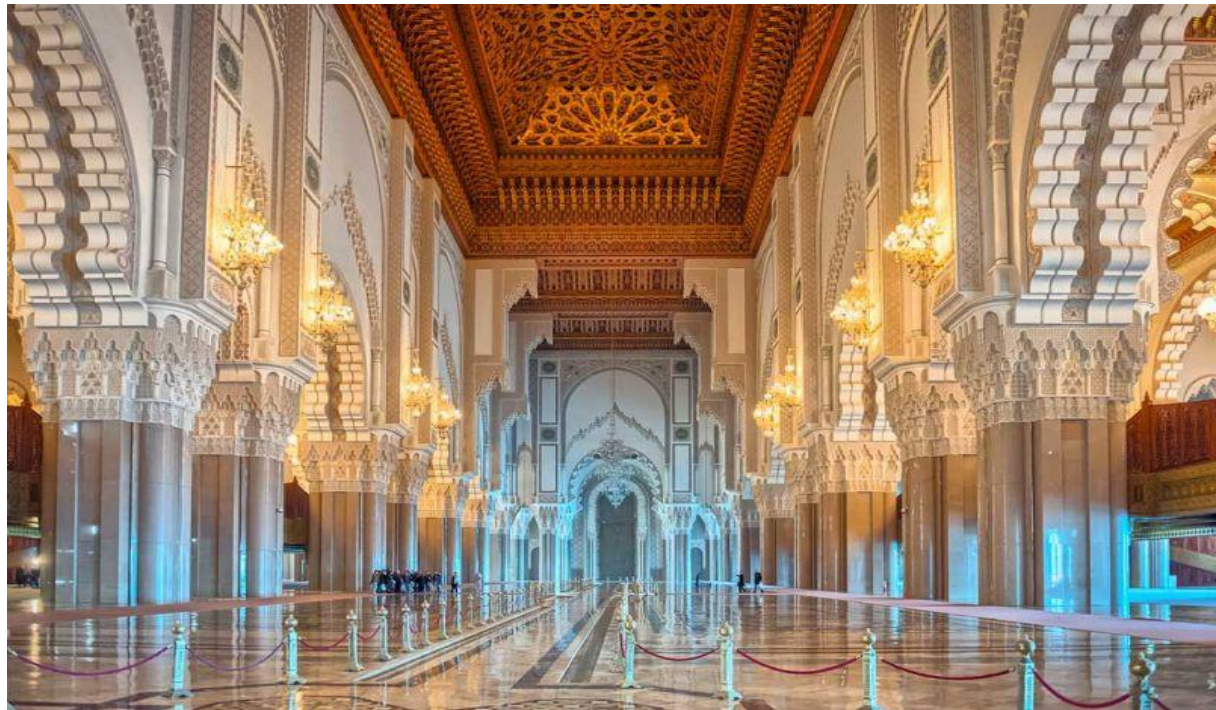
مسجد حسن دوم این شاهکار معماری اسلامی که طراح و مهندس آن فرانسوی به همکاری مهندسان مراکشی میباشد، با مناره بلند و منبت‌کاری‌های ظریف و چشمگیرش، بر کرانه اوقیانوس اطلس ایستاده بود.

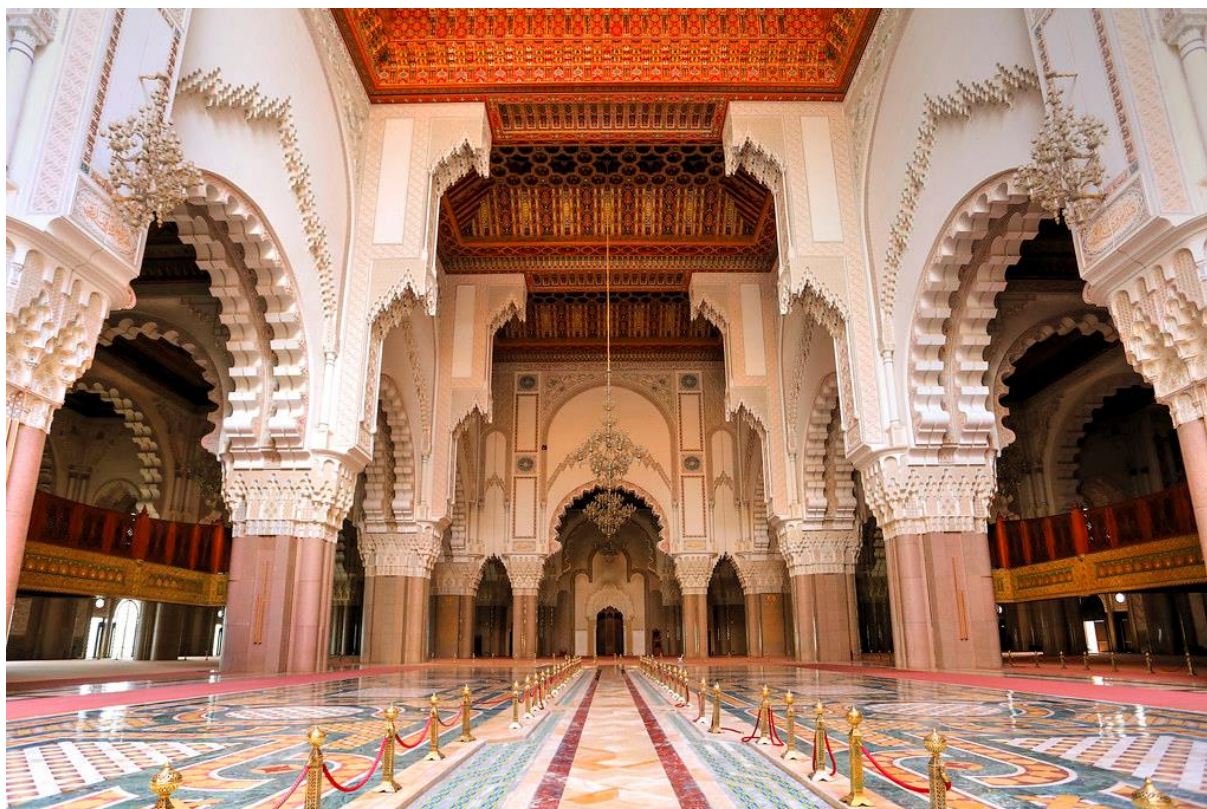

در اینجا چند تصویر منتخب از مسجد حسن دوم و محیط تاریخی شهر کازابلانکا را که زیبایی معماری‌اش را به خوبی نمایش می‌دهند به اشتراک گذاشته‌ام:

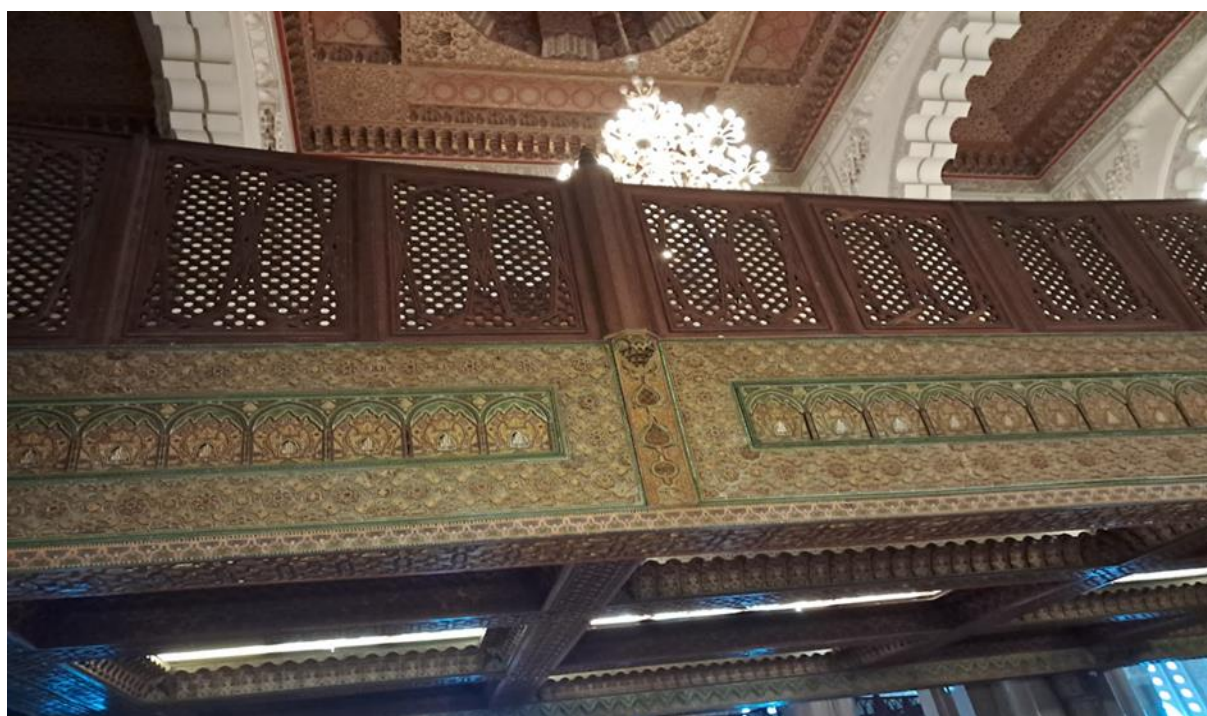
1. نمای داخلی مسجد، آیینه‌کاری و چوب‌کاری‌های نفیس – تصویری که فضای داخلی باشکوه آن را به نمایش گذاشته است .
2. مناره مرتفع مسجد در برابر آسمان آبی – نشان‌دهنده بزرگی و عظمت سازه .
3. راهروی طلایی و لوکس مسجد با فرش قرمز و نورپردازی ملایم – که حس حضور مقدس را القا می‌کند .
4. دریچه و قوس‌های داخلی با تزیینات معماری اسلامی – جلوه‌ای آرامبخش و دقیق از هنر سنتی مغربی .

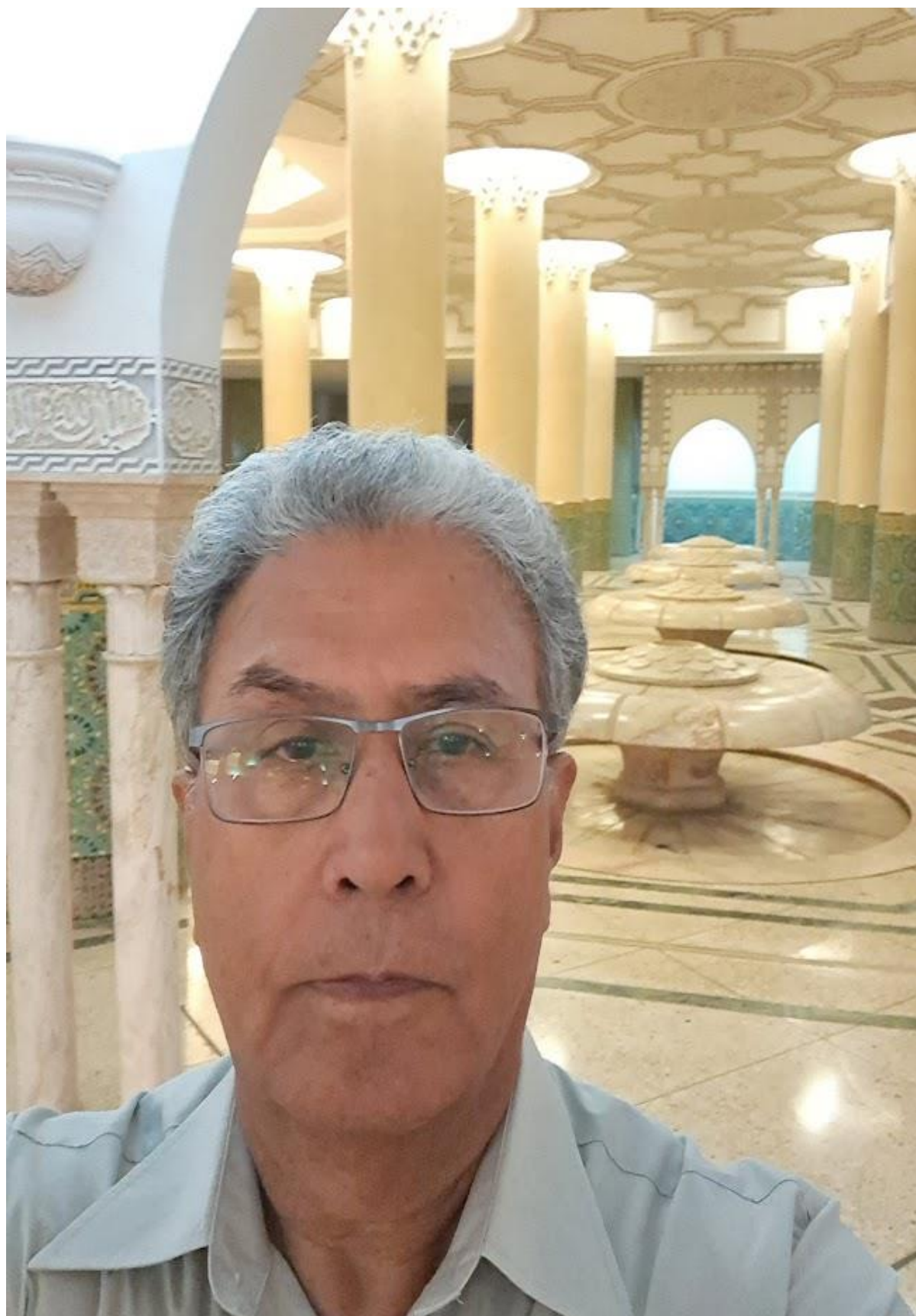

راهنمای نگاه تصویری:

- دقت در سقف و ستون‌ها: ریزه‌کاری و تزیینات چوبی در سقف و ستون‌ها نمادی از مهارت هنرمندان مراکشی هستند.
- مناره‌ی باشکوه: با ارتفاع ۲۱۰ متری، یکی از بلندترین مناره‌های جهان به‌شمار می‌رود.
- نور و سایه: نور طبیعی در فضا می‌تابد و معماری تعاملی مسجد با نور نشان از تفکر طراحی دقیق دارد.
- ترکیب با دریا: بخشی از مسجد بر روی امواج اقیانوس بنا شده و گویی با طبیعت احاطه شده است.
-

قسمتی از منزل دوم مشجد حسن دوم برای خانم‌ها

حمام و وضو خانه مسجد حسن دوم در منزل تحتانی مسجد در تحت بحر

در ادامه، برخی تصاویر زیبا و منتخب از شهر کازابلانکا را مشاهده می‌کنید:

- نمای شهری در هنگام غروب یا شب که فضای پر جنب و جوش کازابلانکا را به خوبی به تصویر می‌کشد.

- نمای مناره مسجد حسن دوم در مقابل آسمان و اقیانوس، جلوه‌ای با ابهت از معماری اسلامی مدرن .
- تصویری از بلوار ساحلی و معماری شهری کازابلانکا که فرهنگ محلی و تأثیرات استعماری را نشان می‌دهد

میدان مرکزی با نورپردازی شبانه، قلب تپنده شهر و محل زندگی روزمره مردم

از دیگر مکان‌هایی که می‌توان در یک ایکس‌کورسیون علمی در کازابلانکا بازدید نمود:

- مدینه‌ی قدیم (Old Medina) محله‌ای قدیمی با کوچه‌های پیچ‌درپیچ، بازارهای سنتی، و فرهنگ محلی.
 - بازار مرکزی (Central Market) جای خوبی برای مشاهده صنایع دستی، ادویه‌جات، و زندگی روزمره مردم.
 - کلیسای نوتردام لورد (Notre Dame de Lourdes) نمونه‌ای از معماری مذهبی مدرن فرانسوی در قلب آفریقا.
 - بلوار محمد پنجم: با معماری سبک فرانسوی و ساختمان‌های تاریخی دوره استعمار.
 - ساحل عین دیاب (Ain Diab) برای دیدن چشم‌انداز اقیانوس و استراحت در کنار کافی‌های ساحلی.
- این سیر علمی - فرهنگی برای من یادآور آن بود که چگونه تاریخ، فرهنگ و دین در هم تنیده‌اند؛ از یک سو درگذشته‌های تاریک، و از سوی دیگر، تبلور ایمان و هنر در معماری مسجد حسن دوم.

شهرسازی در کازابلانکا به شدت تحت تأثیر معماری اروپایی، مخصوصاً سبک آرت دکو و نئوکلاسیک، قرار گرفت. بلوار محمد پنجم، ساختمان‌های اداری، ایستگاه قطار و برخی مراکز آموزشی در این دوران ساخته شدند. همین امروز هم وقتی در کازابلانکا قدم می‌زنید، نشانه‌های آن عصر را به وضوح در بافت شهری می‌بینید. همچنان، وقتی در مسجد حسن دوم ایستاده بودم و به بحرچشم می‌دوختم، به این فکر می‌کردم که چطور مردم این سرزمین، با تمام زخم‌هایی که تاریخ بر آن‌ها وارد کرده، هنوز با ایمان، فرهنگ و امید، هویت خود را حفظ کرده‌اند.

- en.wikipedia.org+1

تاریخچه و موقعیت: کازابلانکا (خانه سفید)، بزرگترین شهر و قطب اقتصادی مراکش، در ساحل غربی این کشور، بر کرانه اوقیانوس اطلس، قرار دارد. اهمیت مدرن آن در دوران استعمار فرانسه به عنوان یک بندر بزرگ و مرکز صنعتی آغاز شد. این شهر دروازه اقتصادی مراکش به جهان است. جمعیت: کازابلانکا بخشی از پادشاهی مراکش است. جمعیت آن بیش از ۳.۷ میلیون نفر در محدوده شهری و بیش از ۴.۲ میلیون نفر در کلان‌شهر آن تخمین زده می‌شود. وضعیت اقتصادی: اقتصاد کازابلانکا به شدت بر صنعت (نساجی، غذایی، موتر سازی)، تجارت، خدمات مالی و بندری متمرکز است. بندر کازابلانکا یکی از بزرگترین بنادر آفریقا است.

مراکش در زمینه تولید برق به ترکیبی از نیروگاه‌های حرارتی و به طور فزاینده‌ای به انرژی‌های تجدیدپذیر (به ویژه انرژی آفتابی و بادی) متکی است و در این زمینه پیشرو در منطقه است.

سالون رستوران بوفه در کشتی

ادامه دارد

